

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 4-50 fl.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 24 cor.
1/2 an 12 cor.,
1/4 an 6 cor.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oara 12 fl., a treia
oara 10 fl.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirea” în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

In chestia școlilor noastre poporale.

(Articol din afară).

În zilele acestea s'a publicat prin ziarele noastre circulara P. S. Sale Mitropolitului Mețianu în chestia noului plan de învățământ și îndreptar metodic pentru școlile populare, alcătuit pentru întreaga mitropolie gr.-or. română. În circulara aceasta se dă ordin tuturor învățătorilor, preoților și protopopilor să-și procure și să studieze cu amănuntul atât planul de învățământ, cât și îndreptarul metodic din chestie.

Ordinul acesta e al doilea pas hotărât, ce-l fac frații gr.-or. pentru întărirea școlilor lor populare. Cel dintâiu și cel mai însemnat pas spre aceasta a fost instituirea unui inspector scolastic arhidiecezan, cu o sferă de activitate, din care numai bine poate se rezulta pentru ei.

Drept că și noi uniții ne avem inspectorii scolastici, dar de ce să nu o recunoaștem, e mare deose-

birea între posturile noastre de inspectori și ale lor. Mai întâiu la noi nu a fost nici când și nu e nici acum un inspector, care să fi studiat anume chestia școlilor primare în întregimea lor și înainte de instituire, și n'a putut nici unul să o studieze cum se cade nici după ocuparea postului său, fiindcă inspectori cari să ocupe postul acesta mai mult de 2—3 ani nu am avut. Afară de aceasta niciodată inspectorul nostru nu a fost numai inspector, — și școlile dau în fiecare diecăză atâta de lucru, ca cel puțin un om să se ocupe *numai* cu ele — ci avea și are totdeauna și alte ocupații, în celea mai multe cazuri — ocupații de căpetenie, încât chestiile școlilor rămâneau și rămân în mare parte și astăzi în planul al doilea.

Cu astfel de inspecție dela centru să nu ne mirăm deci, dacă rezultatele obținute în școlile noastre populare nu sunt în proporție nici chiar cu micile jertfe făcute pentru susținerea lor. Să nu ne mirăm că țărani nu au o deosebită tragere

de inimă față de școală și că intelectualii noștri au înțeles atât de puțin — în zilele acestea de primjdie — ce e școala în viața unui popor și ce va însemna pierderea ei pentru locuitorii atâtor comune. Noi prea puțină atențiune dăm școlilor noastre populare și prin ele poporului. Până acum am lucrat în chestia aceasta mai mult de formă, fără să vedem că fiecare zi e un pas înainte cătră ruină, cătră moarte. Și trebuie să constatăm, că în mulți, în foarte mulți preoți, protopopi, învățători, în popor chiar, este și ar fi tragere de inimă, însuflețire pentru școală, dar nu se știu orienta și de multe ori umblă înzădar după sfaturi, căci acelea sunt mai totdeauna atât de vagi, de neînțelese și *contrazicătoare*, încât nu se poate alege omul cu nimic din ele. Nu-i mirare deci, dacă în confuziunea aceasta generală învățătorii se țin de inspector, ear preoții își văd de trebile lor.

La curmarea — după putință — a acestei lipse de înțelegere țin-

FOIȚA.

Expoziția despărțământului Blaj.

Secția agricolă.

În sala spațioasă — Clasa IV. gimnazială — aflăm secția agricolă a expoziției, aranjată cu prilejul adunării generale a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român.

Țin se amintesc la acest loc, că *Despărțământul Blaj* acum de 15 ani încoace s'a distins prin activitatea sa și pe terenul economic, aranjând la fiecare ocaziune dată prelegeri populare din ramul agriculturii; scriind broșure pentru popor; iar cu ocaziunea adunărilor generale aranjând în comune expoziții din industria țărâncii române, unde totdeauna a împărțit între țărâncile expozante premii în suma de 50—100 coroane.

Membrii secției agricole. — toți oameni practici specialiști în ale agriculturii, precum ne dovedește întreg aranjamentul secției lor, — au așezat jur împrejur mese improvizate de ei, — după sistemul american — asemenea și la mijlocul salei una cu etajere. Toate simple, dar foarte practice și cu mult gust aranjate.

Îndată la intrare dăm de o cojuită de albine măestrită sau rațională, din frumoasa stupină a Ilustrității Sale Domnului I. M. Moldovan, din comuna Blaj, cu toate rechizitele necesari la cultura stupilor; precum și cu produsele acestor insecte mici, harnice.

Se vede, că secția agricolă intenționat a așezat locașul albinei îndată la intrare, pentruca economii, cari vor vizita această mică, dar interesantă expoziție, să dea cu ochii mai tutăiu de *albind*, simbolul muncii și al hărniciei, dela care noi cu toții și cu deosebire agricultorii pot să învețe, cum prin muncă continuă și cinstită, pot să adune în tinerețe bogății, ca să aibă la bătrânețe odihnă. *Albina* vara întregă muncește,

sboară dela floare la floare, ca să răsplătească însutit neînsemnata osteneală a îngrijitorului ei: cu miere nutritoare și vindecătoare, cu ceară, din cari să facă luminile pentru altarul Domnului cerului și al pământului.

Silînța și recunoștința *albinei* să ne servească tuturor de pildă vie în munca, în viața noastră întregă!

La stânga intrării aflăm sus pe perete inscripția: „*Administrația centrală capitulară*, cu produsele celor patru fundațiuni de pe teritoriul „*Despărțământului Blaj*”, administrate în regie; — în ordinea următoare:

1. *Fundațiunea internatului de băieți „Vancean”*. În saci: grâu de toamnă, ovăs, orz de primăvară, măzărliche, napi de nutreț „*Mamuth*”. Un mănunchiu de spice de grâu de toamnă și de ovăs; rechizite de lăptărie; un plan de cultură.

2. *Fundațiunea „Bazilitană”*, comuna Blaj, a expus soiuri de struguri de masă foarte frumoși și recunoscuți de buni; curechiu de vară, napi de nutreț, galbini și roșii, exemplare de 15—20 kg. — Tabloul

tește și circulara din chestie a metropolitului Mețianu.

Plan de învățământ și îndreptar metodic avem și noi uniții și încă aprobat de ministru de culte, aproape cu un an înainte de aceasta. Dar câți dintre preoții și protopopii noștri îl vor fi răsfoit măcar? Cum să-i controleze dar pe învățători și cum să-i sfătuiască, dacă nu își cunosc îndatoririle? De aceea am ținut să insist asupra însemnătății acestei circulare și mai ales să afirm cu toată hotărârea absoluta necesitate de a se înființa și în diecezele noastre câte un post de inspector definitiv, un inspector cu pregătirea necesară la purtarea acestui oficiu și fără nici o altă ocupație. Un inspector energic, în toată puterea vrâstei, care să viziteze școlile, în fiecare an școlastic, nu numai la examene, un om de școală și priceput.

Să observe din imediată experiență neajunsurile generale și particulare ale școlii și învățământului. Să se silească cu toată dragostea și priceperea lui cât mai urgent, dacă e nevoie și în celea mai multe cazuri e — chiar în persoană, căci numai ceice trăim în imediata apropiere a țaranului nostru, știm cât poate influența asupra lui un domn venit dela vlădicie.

Inspectorul acesta ar fi și un sfătuitor sigur pentru toți învățătorii,

atât în chestii pedagogice, cât și în afacerile învățătorilor cu inspectorii și alte foruri de ale statului. În chestia bibliotecilor pentru școlari și pentru învățători, ce nu ar putea face un inspector priceput? Și ce alta să mai spun; am avea cel mult într'un deceniu școli conduse într'un spirit unitar, nu după mofturile cutărui inspector comitatenz, cari să muncească cu pricepere și dragoste adevărată — nu după forma torurilor administrative. Cu un cuvânt am dispune deplin peste școlile, cari dacă astăzi încă nu — altfel, în cel mult 2—3 ani, numai cu numele vor fi ale noastre.

* * *

Și încă un lucru țar trebui să mai înțelegem, că de școli ne sunt legate cele mai mari interese, încât chiar și existența noastră ne-ar fi periclitată prin perirea lor. Abstrăgând, că și seminarele noastre simt situația imposibilă, în care e azi școală și învățător, dar o simte și o va simți aceasta biserica și preotul, Pentru noi e deci chestie de viață îngrijirea școlilor, susținerea lor prin noi înși-ne cu mijloacele, oameni, priceperea și însuflețirea noastră. De prima necesitate sunt însă oamenii, cari se stea cu sfatul cu îndemnul și priceperea la dispoziția noastră. Ne trebuiesc inspectori școlari.

Un protopop.

Invitare. Aderenții partidului național român din comitatul Turda-Arieș și din comitatele învecinate sunt invitați la *Adunarea populară* care va avea loc în Mureș-Ludeș în 8 Octombrie st. n. a. c. la orele 10 a. m.

Ordinea zilei: 1. Deschiderea adunării. 2. Desbaterea situației politice. 3. Reforma dreptului electoral: Sufragiul universal, direct și secret cu votare în comune. 4. Proiectele militare. 5. Prezentarea unui proiect de moțiune. 6. Inchiderea adunării.

*

La adunare vor lua parte Domnii: George Pop de Băsești, prezidentul partidului național rom. Dr. Teodor Mihali, prezidentul clubului deputaților naționaliști. Dr. Vasile Lucaciu secretarul general al partidului naț. rom. Dr. Stefan C. Pop, deputat. Vasile Demian deputat. Dr. Alexandru Vajda-Voivod, deputat. Dr. Nicolae Șerban, deputat. Dr. Iuliu Maniu, avocat. Dr. Aurel Vlad, avocat. Vasile Goldiș, directorul „Românului”. Dr. Ioan Suciu, avocat. Dr. Victor Bontescu, avocat.

Declarațiile noului ministru de război. *Auffenberg* Moritz noul ministru de război a făcut în zilele aceste interesante declarații. A spus, că protensiunile naționale ale maghiarilor vor afla ascultare, întrucât nu se vor lovi de ceva imposibilitate tehnică. Lui altcum, ministrului, *tipul* maghiar îi e simpatic. Cu privire la limba maghiară în armată a zis *Auffenberg*, că aci el urmărește scopuri cu totul practice, întrucât nu va putea favoriza nici o limbă în detrimentul celeialalte. Scopul limbii de regiment e se poată fi cineva înțales și deci la regimente va domina și de aci încolo limba, pe care o înțăleg ficiorii. Cât pentru oficerime, ca limba

pepinierii de altoi a Administrației centrale capitulare, de unde se provăd cu altoi toate moșiile fundamentale.

3. *Fundațiunea „Lăday”,* comuna Petrisat și Hususău: Grâu de toamnă cu musteți, un Hl. = 84 kg. Toată recolta anului s'a vândut pentru sâmbânță, după expoziție. Săcară „Montagne” un Hl. = 76 kg.; orz, ovăs, mazăriche, cucuruz din 1910. Făină de grâu și de cucuruz, dela moara fundațiunii; napi de nutreț; cartofi roza; mere, prune, struguri. — Planul de lucrare. — În tablouri foarte bine reușite: locuința administratorului; curtea cu toate superedificatele economice; moara de apă cu petri, în lucrare; întâiul iaz de beton, zidit de I. F. Negruțiu, jun. inginerul arhidecezan, la anul 1909; turma de oi; ciurda de porci; 60 de bivoli la pășune pe malul Târnavei mari; 20-boi în lucru, la câmp.

4. *Seminarul teologic”,* comuna Sâncel: un mănunchiu frumos de spice de grâu de toamnă și de ovăs; napi de nutreț; struguri. Plan de cultură. — Tabloul vitelor de prăsilă.

5. *„Domeniul Metropolitan”,* a expus produse de pe moșiile din comunele: Blaj, Sâncel, Tiur, Mânărade, Cergău, toate administrate în regie proprie. — În saci și anume: grâu de toamnă și de primăvară; cucuruz românesc Hl. = 84 kgr.; cucuruz „Dintele calului”; orz cu 2 și cu 4 rânduri foarte frumos; ovăs, alac, napi de nutreț, o

cunună de spice de grâu cu musteți; sноп de grâu, sноп de săcară înaltă în paiu de 1 m. 60 cm.; linte foarte frumoasă, cânepă în toate stadiile ei; fuior de cânepă și de in. În corfe: ceapă gigantică; cartofi „Magnum bonum”; cartofi roza; cartof; curechiu de vară; pepeni și lubenițe; mere; cucuruz cu firul. În sticle, pe etajerul din mijlocul salei, mai multe soiuri de vin din anii 1896-7 și de rachiu, cunoscute publicului ca cele mai bune și mai curate; mai multe sticle cu compot de cireșe, vișine, fragi ș. a. — Harta domeniilor metropolitane; în tablouri vitele de prăsilă; vitele de jug; ciurda de porci; stava de cai.

6. *Niculae Pop* din comuna Blaj, a expus în corfe: pere de vară; pătlăge roșii; struguri oporto, negri și albi; cordovan foarte frumoși; altoi de vie.

7. *Emil Vlăsa*, proprietar în comuna Sâncel, a expus în saci: grâu de toamnă; săcară albă; orz; ovăs; cucuruz.

În borcane de sticlă: sâmbânță de morcovi, petrinjei, păstărnac, curechiu, ceapă, pătlăgele roșii, pepeni, lubeniță, castraveți; fasole albă, fasole verzie galbină și roșie, salată trei soiuri; soia două soiuri; ardei; mazere 2 soiuri; spanac; sâmbânță de luțărână și de trifoiu, de cânepă și de in.

În corfe mai multe soiuri de legume: curechiu, pătlăjele roșii, petranjei, păstărnac, țeler, morcovi albi, roșii și galbini; cărălabă uriașe; castraveți de vară și de iarnă; ardeiu

galbin, verde și dulciu, ardeică; pepeni „Ananas”, „Bolegard”, „Turchestan”; cartofi galbini, roza și chifli.

În alte corfe: struguri oporto, „Chassela” alb și roșu, „Passatutti”, „Muscateler”; mere de vară, mere de iarnă: ponice, batule, țigănești, domnești, popești, pere împărătești, pergamuth, mustoase sau de Sântă-Mărie. Pe etajerul dela mijlocul salei mai multe sticle cu compoturi felurite: de perșeci, de fragi, de cireșe, de vișine, de perișoare ș. a.

Sticle cu vin din „Fețe” dela anul 1900; rachiu veritabil de drojdii, de trevere și de prune.

8. *Ioan Bărbat*, din comuna Sâncel, a expus: deosebiți altoi de viță de vie cu rădăcină: fetesti, Iugojană, țiga caprii, risling italian, muscateler, goarneși ș. a.

În corfe, soiuri de struguri din aceste vițe.

În deosebite tablouri, prima pepinieră de viță de vie românească, a domnului I. Bărbat, care de ani de zile se ocupă cu bun succes cu altoirea viței de vie, în mare.

În comuna Sâncel sunt deja mai mulți țărani, cari se ocupă cu altoirea viței, nu numai pentru trebuințele lor, ci și pentru vânzare.

9. *Traian German*, din comuna Sâncel: castraveți uriași, creșcuți în grădina lui.

10. *V. Precup*, din comuna Blaj: un bostan Mamuth uriaș, greu de 50 kg.

11. *Nistor Tutela*, învățător în Ce-

de comunicație, va trebui să se susțină și de acum încolo una, care nu poate fi alta, decât numai cea germană.

Declarațiile acestea, la cari maghiarii noștri nu se așteptau, a scos din sărite întreaga lor opinie publică. Comentariile, ce se fac pe urmă nu se pot numi cele mai măgulitoare pentru ministrul de război. Ba Apponyi a și interpelat în dietă nefiind lămurit asupra titlului, ce i-s'a dat noului ministru comun de război. Cei de până acum erau toți *Reichskriegsminister*, ministrul de război al imperiului, în contra cărei numiri maghiarii au protestat de atâtea ori, acesta a fost numit simplu *Kriegsminister*, ministru de război, care numire i-a agitat și mai tare. Mai ales, că din Viena să dă următoarea explicație la nouă numire: „Nu s'a putut ținea și pe mai departe numirea de până acum, deoarece prin aceasta s'ar fi putut da explicația greșită, că oarecândva ar putea fi vorba de doi ministri de război pentru fie care imperiu altul și altul“...

Cu aceasta earăși s'au convins maghiarii, că cu pretenziunile lor naționale în armată merg înainte ca — racul.

Corespondințe.

Din Sălagiu.

Giumelciș la 13 August 1911.

Sfințirea icoanei Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și misiuni populare.

Când ceriul bisericii noastre gr-cat. este întunecat de norii negri a necredinții rezultați din miazmele inimice bisericii noastre; dacă licurește ici-colea câte o steluță a credinței — furișată printre fulgerile izbite din norii: o salutăm cu bucurie.

O astfel de stea a credinței vie a fost Duminecă la 13 August a. c. în parochia Giumelciș situată în tractul Vălcăului-maghiar din vicariatul Silvaniei, păstorită de zealousul preot Onor. Simeon Pinteș în decurs de 17 ani.

Acest preot premergând cu tributul său prin oferte adunate dela popor a procurat în preț de 300 cor., o icoană frumoasă a Preasfintei Născătoare de D-zeu.

Cu aceasta ocaziune s'a continuat în Giumelciș și misiunile populare din anii trecuți, venind frații preoți în fruntea procesiunilor din comunele: Halmoșd, Drighiu, Aleuș, Vălcăul-maghiar, Vălcăul-român, Jaaz.

Înainte de toate s'a celebrat sfințirea apei și sfințirea icoanei Maicii sfinte. A urmat celebrarea sfintei liturgii cu asistența alor 6 preoți. După aceea conținutul; în biserică au vorbit vicariul, despre virtuțile sf. Marii ca fca Vergură și ca Maica Fiului dumnezeesc. Afară de sf. biserică a conționat: Traian Trușă preot în Drighiu, despre mărturisire și Emil Ostatea preot în Vălcăul-maghiar, despre sf. Sacrament a Eucharistiei. S'a mărturisit și cuminecat poporul credincios, și s'a celebrat sf. Sacrament al Maslului, cam la 125 bolnavi. S'a prezentat la solemnitate și poporul rom-cat. din Huta (toțimea) în procesiune.

Cu ocaziunea conținutului toate fețele au fost inundate de lacrimile bucuriei și penitenței.

Toți s'au rentors în procesiune acasă cu sufletul împăcat și inima încălzită de credința, speranța și iubirea rezimată în Dumnezeu.

A fost o serbătoare înălțătoare de suflet. Cui trebuie să mulțămim înainte de toate reușita splendidă a serbătoarei? Înainte de toate darului dumnezeesc; pentru-că „Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit vine dela Părintele luminilor“, — după aceea

zealousul preot: Simeon Pinteș, care a primit în sufletul său darul lui Dumnezeu și a conlucrat cu acela. *Un participant.*

Din Bănat.

Sfințirea bisericii din Parța. Adunarea generală a reuniunii învățătorilor gr-cat. din Dieceza Lugojului.

Seriu din fuga trenului un scurt și fugitiv raport despre frumoasele serbări culturale, ce au avut loc în zilele 20, 21 și 22 a. l. c. în frunțașă comună Parța situată în comitatul Timișului, și am firma credință, că un frate coleg mai tinăr vă va trimite un raport mai amănunțit.

Plecarăm pe o posomorită zi de toamnă preoți și învățători din colțurile cele mai reslătite a binecuvântatei de Dumnezeu dieceze a Lugojului, ca să ne împlinim plăcuta datorință, a ne prezenta acolo, unde cu dragă inima eram invitați. Pe încetul cerul descreți frunțașă noroasă și să îmbracă în străluciri de aur. Era doar zi de sărbătoare și trebuia să fie zi cu soare.

În gara din Timișoara ne întâlnirăm cu toții de pe toate liniile ferate și urcarăm în trenul de pe linia Timișoara—Modoș umplând două vagoane. Peste o jumătate de ceas dela Timișoara sosirăm în Parța, care era îmbrăcată în haina de sărbătoare. Ne aștepta poporul, copiii de școală în frunte cu neobosiții și vrednicii lor conducători, cari și-au pus toate silințele, pentru înflorirea comunei lor și pentru reușita serbărilor: dnii Petru Muntean, parohul și Dl Nicolae Lugojan, învățătorul locului.

Ne întimpinără cu vorbiri de bine-ventare cu cântece și flori, cu dragostea și însuflețirea de care numai fiii Bănătului mănos încrezuți în darurile lui cu cari l-a înzestrat mâna Domnului, sunt capabili.

nade, a expus un cuptor de uscat poame, în miniatură, practic și de-o construcție foarte simplă.

12. G. Precup, a expus un paiu de cucuruz monstru: patru fire crescute din pământ — din aceeași trupină cu 4 tului în vârf.

13. I. F. Negruțiu, din comuna Blaj în mai multe corfe a expus: cartofi galbini, vineți și chifli; morcovi, petringei; pătlăgele vinete; ardei verde și roșu; cărălabă; bostani de nutreț de 16 chgr. unul; napi de nutreț și o cucurbetă verde.

14. Vasile Mărginean din comuna Sâncel: a expus un plug de lemn, care a împlinit 100 de ani.

Aceste lucruri mi le-am însemnat în timpul scurt, cât mi-a rămas să vizitez și eu expoziția secției agricole.

Cetitorul, care n'a avut fericirea, să ia parte la mărețele serbări jubilară dela 28 29 și 30 August la Blaj, zile mărețe pentru întreg neamul românesc, — se va mira cum s'au adunat numai la expoziția pe întreg teritoriul „Despărțământului Blaj“?

Aceasta întrebare mi-s'a pus și de unul dintre distinși noștri oaspeți cu o zi înainte de a se deschide expoziția. „Răspunsul îl vei primi mâine domnule, mâine zi la oarele 12 $\frac{1}{2}$, să ne revem la secția agricolă“. — I-a revedere!

A doua zi, când intră la secția agricolă mă întâmpină la vorbele: „Sum foarte

mulțumit cu bogăția și frumoasa D-voastră expoziție“. „Vezi domnule! În sala aceasta mare n'am putut primi mai multe lucruri, fiind-că nu — e loc. Ne-am mărginit la aceste lucruri puține, cari însă vă dau o icoană vie despre priceperea și hărnicia plugarului român din acest jur. Am espus puține lucruri, fiind-că ni-a lipsit locul, și nici aceste nu le veți putea vedea decât numai azi și mâine, deoarece-ce trebuie să începem lecțiunile, avem lipsă și de sala aceasta“.

Am vizitat apoi împreună rând pe rând toate lucrurile expuse: anume dela mâna stângă începând, am examinat produsele de pe moșiile celor patru fundațiuni, administrate în regie proprie, amintite mai sus (nr. 1—4). Administratorii sau provizorii — cum le zic pe aici — ai acestor moșii, se pare, că emulează în cultura rațională și în îngrijirea pământului. Semănăturile, fructele, cerealele, cari se prezintă așa de bine dezvoltate, sunt cea mai bună dovadă dela priceperea onor., și de sârguința tuturor.

Cum am amintit la începutul acestui raport, mesele au fost așezate jur-împrejur; câtră pereți puțin mai ridicate. Înaintea meselor aflăm sacii plini cu fel de fel de cereale; sus pe mese corfele cu poame și cu legume, cum le-am înșirat mai sus.

Mergând tot înainte, și trecând pe lângă secția silvanică, te oprești la masa lungă așezată pe lângă perețele dela dreapta. Aci

sunt cerealele, legumele și poamele de pe moșiile Metropoliei, lucrate toate în regie proprie, sub conducerea destoinică a dlui I. Maior, administratorul Domeniului Metropolitan.

Îndată după aceasta urmează lucrurile expuse de proprietarul Emil Vlăsa, din Sâncel: înaintea mesei în saci tot felul de cereale, iar partea deasupra e bogat încărcată cu corfe pline cu legume, cu poame minunate; în fața lor pe masă și pe etajer o serie întreagă de corfe cu struguri, poame, sticle cu tot felul de semințe de legumi; iar pe culmea etajerului în un șir cu sticlele de vin, rachiu, compot, expuse de administratorul Domeniului Metropolitan, aflăm și sticlele dsale cu vin, rachiu și compot.

Precum am văzut și din catalogul de mai sus, Vlăsa este primul și singurul proprietar, care, — deși precum ni-se spune nu este sprijinit — se ocupă de ani de zile cu producerea în mare a legumelor și semințelor de legumi. „Ce bine ar fi, dacă învățătorii noștri cu deosebire, și țărani noștri mai cu dare de mână ar face asemenea. Câte sute, mii, ba chiar sute de mii de coroane, bani răstigați cu multă sudoare de noi români, trec în mâni străine, pentru legume, pe cari bulgarii le produc în țara noastră, în pământul nostru.“

Pepiniara de viță de vie a dlui I. Bărbat, pe care o cunoaștem nu numai din

Le-a er... pre-
 pozit Ilustritatea Sa Dl Ioan Boroș și urcându-ne în vre-o 80 trăsuri. Înaintam pe liniile serpuitoare și podul de pe râul Timișului, nscat de secetă și trecând pe sub porțile de triumf împodobite cu multă măiestrie, cu ghirlande de flori și verdeată, cu steaguri și cu inscripții: „Bine ați venit“, ajunsăram la noul lăcaș al Domnului, ce își aștepta mirele strălucind în podoabe scumpe. E o biserică, ca un mărgăritar din toate punctele de vedere, atât ca structură, cât și ca împodobire. Pictura e bogată, eșind la iveală frumoasele desemnuri cu motive românești, dovadă, că curentul sănătos a pătruns repede și bine în mari depărtări.

Să servi vecernia și litia. apoi ne împăraștiarăm pe la sălașe, căci fiind Parta populată cu frumoasă inteligență, atât românească, cât și străină, eram cum nu s'ar fi putut mai bine.

La ora 8 seara ne intrunirăm la sere-nadele date de inteligentul cor. gr.-cat. din loc.

În zorii zilei ne treziră clopotele celor patru biserici și graba și însuflețirea tuturor, căci așteptau pe Arhiepiscopul, care sosia de către Timișoara cu trăsura.

200 călăreți și 200 trăsuri eșiră multă cale înaintea Ilustrității Sale Dnui Episcop D. Dr. Vasile Hossu, episcopul iubit de toți, care a venit ca o binecuvântată mană dumnezească pentru Dieceza noastră, ca să ne aaculte și împlinească rugările și dorin-

tabloul, altoii și strugurii expuși cu această ocaziune, ne dovedesc, că românul are mult talent și pentru astfel de lucruri practice. Cei ce doresc să-și reorganizeze viile pustiite de filoxeră, sau să-și planteze vie nouă, să nu uite, că avem și viticultori români.

Imi pare rău, că nu pot să insist și asupra planurilor de cultură ce le-am văzut la această expoziție. Țin însă să constat cu multă bucurie, că precum ni-se spune, venitele moșiilor fundamentale, administrate în regie acum de 11 ani încoace, din an în an cresc. Ce bine ar fi, dacă s'ar administra în regie proprie, nu numai cele amintite, ci toate cele 12 moșii fundamentale, cu un teritor de aproape 10.000 jughere catastrale.

Am atins chestiunea, deși cade afară de cadrul acestui raport, mai mult ca o problemă, ce poate ar fi în interesul tuturor institutelor noastre culturale, să se discute, și să afe o soluțiune fericită.

Intențiunea și dorința primului director al moșiilor fundamentale, actualul Episcop al Lugojului, precum și a succesorului său în administrație, a fericitului în Domnul, a marelui nostru bărbat A. Bunea, — era ca pe rând să se ia în administrație proprie toate moșiile fundamentale.

Am părăsit expoziția „Despărțământului Blaj“ deplin satisfăcuti, mângâiați, cu ochii udați de lacrimile bucuriei și mândriei, ce trebuie să cuprindă inima fiecărui român,

țele tuturor. Rar s'a văzut un Arhiepiscop atât de stimat dela cei mai mari până la cei mai mici. Aceștia sunt fii cei mari, sunt ingerii cei buni ai neamului.

Biserica se împopulă de oameni, popor și inteligență din toate neamurile, cântăreții erau din greu. Se începu sfințirea altarului. Înconjurăram apoi sf. lăcaș în frunte cu Arhiepiscopul și pompoasa-i suită și apoi se începu st. liturgie în decursul căreia Preasfinția Sa d. episcop rosti o predică cu mângăietoare învățături creștinești storcând lacrimi din ochii tuturor.

După liturgie urmă tot în sfânta biserică, deschiderea adunării generale a reuniunii noastre cu Preasfinția Sa episcopul în frunte, care nu-și cruță nici de astădată vorba, deschizându-ne și nouă dascălilor porțile inimii sale calde și îndrumându-ne pe căile cele bune și sfătuiindu-ne și îndemnându-ne cum să le urmăm.

Erau de față 32 învățători și 5 învățătoare.

Se debătură mai multe agende interne de ale reuniunii, și ținură multe teme practice de învățători și învățătoare, arătându-și fiecare mult puțină sa dibăcie, ce are în lefteria sa; fiind în mare parte învățătorii noștri oameni tineri și astfel oamenii progresului, se așteaptă, că vom avea mulți învățători buni, căci învățătorul ca și vinul cel bun, numai cu timpul și după multă trudă se face bun.

Abzicând înțeleptul nostru președinte

pentru-că am înaintat mult în 50 de ani pe toate terenele culturale, economice și sociale.

Iar pentru ca să nu-mi poată zice nimenea, că am fost parțial în raportul meu, îmi încheiu scrisul cu vorbele domnului Nicolae Iorga, marele bărbat al neamului românesc, care în amintirile sale prețioase „Serbările dela Blaj“ la secția agricolă zice:

„Țăranii nu se lasă mai pe jos. În odaia lor te îmbată mirosul merelor, persecelor și strugurilor. Exemplare neobicinuite ca mărime din felurite fructe, cereale, dovleci, atrag atenția. Un mare proprietar din împrejurime biruia pe toți. Lumea, care se strecoară are să se împotrivescă ispitelor celor mai grozave.

Administrația centrală capitulară, Domeniul metropolitan a adus prin șeful silvicultor obiecte, care ar putea face fală oricărui Muzeu de istorie naturală (și o colecție de ouă de paseri). Cutiile în formă de carte, cu dosul de scoarță, ar putea găsi o răspândire comercială“.

Ioan F. Negruțiu,

Pe copil să-l bați până n'a stricat ulciorul.

Și oile numărare, tot le ied lupul.

Ilustritatea Sa d. Ioan Boroș din fruntea noastră și după-ce toate străduințele noastre au fost zadarnice de a'l relege, am pus în fruntea reuniunii pe d. protopop dr. D. Fireza.

La amezii ne intrunirăm la masa comună, unde se ținură frumoase toaste.

Seara corul plugarilor sub conducerea d-lui tov. N. Lugojan ne-a delectat cu un concert, ce a întrecut toate așteptările noastre. Așa-i născut pe lume bănătanul: cântăreț, și când are și conducător bun atunci, cântă de te minunează.

După aceea ne-am împăraștiat iarăși la vetrele noastre depărtate, ducând cu noi amintirile unor serbări culturale neuitate.

Rap.

Plan de acțiune

al Societății pentru fond de teatru român.

(Continuare și fine).

Bursele.

Se crează trei burse de câte 1200 cor. la an pentru tineri de ambe sexe, cari voesc să se perfecționeze în arta teatrală sau muzicală la vre-un conservator sau vreo școală specială, având pre lângă cvalificația dramatică sau muzicală să-și însușească limba literară românească într'o formă aleasă, cu accentul și dicțiunea curată.

Bursele le conferă pe baza unui concurs comitetul Societății în ședință plenară.

În primul rând vor fi luați în considerare tineri de ambele sexe, cari tind la astfel de cvalificație mai înaltă, prin care devin apti a intra în serviciul direct al Societății, ca membri ai trupei teatrale ambulante ce va subvenționa și eventual susține Societatea.

În al doilea rând vor fi luați în considerare candidați, cari prin cvalificația lor mai înaltă tind a face indirect servicii scopurilor Societății ca profesori de muzică, dirigenți de cor și conducători de teatru de diletanți.

În cazuri excepționale se pot conferi burse și la tineri, cari se dedică artei teatrale sau muzicale, fără privire de vor ajunge vre-o dată în serviciul direct sau indirect al Societății.

Comitetele filiale.

Regulamentul actual pus în mod provizor în practică se va revizui pe baza experiențelor câștigate, ținându-se în mai mare măsură seamă de împrejurările speciale din partea locului, unde se organizează asemenea comitete filiale, căci s'a dovedit, că după un model, potrivit într'o parte a țării, nu se pot activa cu succes comitete filiale în alte părți. În deosebi trebuie să se țină seamă în tot locul de Reuniunile similare deja existente și unde este cu putință are să se institue comitetul filial în legătură cu Reuniunile de cântări sau teatrale din partea locului, eventual și numai ca expozi-

NEUMANN M.

furnisor al curții și camerei ces. reg.

în KOLOZSVAR, Mátyáskirálytér 14.

Mare asortiment în veșminte bărbătești, de copii și fetițe!

Prețurent ilustrat gratis și franco.

tură a acestor Reuniuni sau coruri, ca astfel să se organizeze cu încetul toate corurile, Reuniunile noastre de cântări și teatrale sub conducerea și evidența Societății pentru fond de teatru român.

Dispoziții de tranziție.

Acest plan nou de acțiune intră în vigoare cu începerea de la anul societății 1913/14.

Dar și până atunci se impune necesitatea de a face dispoziții de tranziție, așa în primul rând relativ la desărcinarea Secretarului și Cassarului de actualele agende și reducerea la sfera de activitate prevăzută în acest plan de acțiune, în care scop deja în anul societății 1911/12 au să treacă agendele organului executiv (Director) fixate în acest plan în competența actualului Director artistic al Societății, cu excepțiunea punctului 6 (din partea III Directorului) iar pentru îndeplinirea agendelor de sub nr. 6 (din partea III Directorului) determinate printr'un concluz special, comitetul va angaja o *putere auxiliară* care are să îplinească datorințele manipulațiunii de cassă.

Toate angajamentele luate de Societate față de actualii bursieri și actualii salariați ai Societății încetează cu finea anului societății 1912/13.

De la anul societății 1912/14 încolo, poate intra comitetul în angajamente noi numai după ce va fi votat bugetul prim pe baza noului plan de acțiune și în conformitate cu acest buget.

Excepție se face numai relativ la contractul cu Casina română din Brașov privitor la localul Societății, până ce va expira acest contract.

Din ședința Comitetului „Societății pentru fond de teatru român”, ținută în Brașov la 30 Iunie 1911 v.

Virgil Onițiu
v.-praș.

Dr. I. Blaga
secretar.

Reviste.

Italia în Tripolis. Din multele colonii ale Turciei în timpul din urmă singur Tripolisul mai era în oarecare umbră de subordinațiune față de țara-mamă. Acum așa se vede, că-i bat clopotele și acestei colonii. Italia, care de mult umblă să-și pună piciorul în Tripolis, a aflat ocaziunea potrivită acum, când în Maroc s'au complicat trebile așa de tare și Franța cu Germania și celelalte puteri sunt ocupate acolo. Foile italiene cer cu vehemență ocuparea Tripolisului, iar Turcia se face că amenință și ea și cară trupe și proviant în Tripolis. Dar numai se face, căci la urmă va ceda. Mai ales, dacă celelalte puteri vor recunoaște Italiei dreptul de a face ordine în Tripolis, va tăcea și Turcia — omul mut — tăcerea peștelui și va înghiți și aceasta, căci e dedată cu de aceste.

Noutăți.

Din cauza Sfintei Sărbători de Miercuri, numărul proximo nu va apărea decât Sâmbătă la ora obicinuită.

Societatea de lectură a elevilor gimnaziali din Blaj. În 19 Sept. 1911 a avut loc sub conducerea Mult. On. Domn Alexandru Ciura constituirea „Societății de lectură” a tinerimi studioase din Blaj, cu care ocaziune au fost aleși următorii oficiali: președinte: Vasile Desmirean cl. VIII., secretar: Ioan Groze cl. VIII., notar: Augustin Popa cl. VII., bibliotecar: Stefan Pantea cl. VIII., vice-bibliotecar: Gavrilă Precup cl. VII., cassar: George Șomlea cl. VII., controlor: Crăciun Radu cl. VIII.

În comisia pentru cenzurarea operatelor au fost aleși următorii 6: Gregorin Geaflea cl. VIII., Mircea Pop cl. VIII., Dumitru Neda cl. VII., Flavin St. Șuluțiu cl. VII., Dumitru Toncean cl. VII.

Congregația comitatului Alba inf. e convocată în ședință ordinară pe 10 Oct. n.

Iubileul universității din Iași. În sfârșit se pare că serbările jubilar ale universității din Iași totuși se vor ține în zilele de 26—29 Sept. v. Până acum și-au anunțat participarea delegații universității din Berlin, Viena, Paris, Cernăuți, Praga, Sofia ș. a.

Aviz. Tinerimea română din Cluj își va ține seara de cunoștință în 3 Oct. st. n. seara la 8 ore în sala cea mare a restaurantului Biasini. Rugăm număroase participări. Invitări speciale nu se trimit. Cluj la 24/IX 1911. Octavian Rusă.

Iubileu. Corpul profesoral dela seminarul „Andreian” din Sibiu invită la *serbarea jubilară* ce o aranjează Joi, la 15/28 Septembrie a. c. în ziua marelui mucenic Nichita Romanul din prilejul împlinirii Centenarului prim dela întemeierea institutului. Program: I. În biserica catedrală. La 9 oare dimineața liturgie împreună cu rugăciune de mulțămită și cu parastas pentru arhieriei și profesorii răposați. II. În sala muzeului Asociațiunii. La 11 oare Matineu. 1. Cuvânt de deschidere, de dr. Eusebiu R. Roșca, director. 2. Imn la centenarul seminarului „Andreian”, text de I. Teculescu, muzică de T. Popovici, cântat de un cor din foștii și actualii elevi ai seminarului. 3. Însemnătatea culturală a seminarului „Andreian”, de dr. A. Crăciunescu, profesor. 4. Mănăstirea Putna, legendă de D. Bolintineanu, muzică de I. Vorobchievici, cântată de corul seminarial.

Vlaicu la Sibiu. Iubitul nostru aviator Aurel Vlaicu n'a avut noroc de vreme bună nici de data aceasta. Se adunase lume multă de prin satele vecine. Ploaia încă nu vrea să contenească. Pela ameazi se opri ploaia, dar se porni vântul. Cu toate aceste Vlaicu se ridică cu aeroplanul în văzduh, luptându-se cu furia vântului. La 2 klm. trebui însă să se oprească, spre a nu se prea espune. Publicul foarte încântat și de acest sbor scurt l'a aclamat zgomotos, iar tinerimea l'a predat o cunună de lauri lucrată în argint.

Manevrele anului viitor. De abia s'a terminat manevrele armatei de pe anul acesta și deja se vorbește în cercurile mili-

tare, că pe anul viitor manevrele se vor ține în Bosnia și Herțegovina sub conducerea prințului moștenitor, care cu acest prilej va cerceta mai întâiu țările adnexate.

Recordul aviației. Un pilot francez are de gând să încunjure pământul cu mașina de sburat. Se va opri prin orașele mai de frunte, unde va da producțiuni, spre ași câștiga mijloacele de subsistență.

Biblioteca școlărească. Dl. Dr. Vas. Stan, profesor Sibiu, vrea să inițieze o bibliotecă pentru băieții de școală spre a promova dragostea de carte și neam. O broșură de 1—2 coale tipar. se va vinde cu 6—12 fileri spre a fi ușor de procurat de fiecare elev. Recomandăm cu toată căldura idea dlui Stan.

Dela Teatrul-național. Porțile teatrului național din București pus sub direcțiunea mult promițătoare al lui Ioan C. Bacalbașa, se vor deschide la 15 Sept. În stagiunea aceasta se vor juca și câteva din piesele mai vechi, cari erau aproape uitate.

„Cosinzeana”. Acest, cel mai frumos nume din frumoasele povești ale poporului nostru, îl va purta o nouă foaie literară pentru familie, pe care începe să o scoată întreprinzătorul proprietar al „Librăriei Naționale” dela Orăștie, d. Sebastian Bornemisa. După știrile ce avem, revista „Cosinzeana” va eși de 3 ori pe lună, (în 1, 10 și 20 a fiecărei luni), ori chiar în fiecare săptămână, dela Anul-Nou încolo. Și până atunci însă, începând dela 1 Octomvrie, „Cosinzeana” va apărea, ca de probă, de 2-ori pe lună (în 10 și 25 a fiecărei luni). Și pentru-ca familiile române iubitoare de o revistă bună de familie, care să le aducă cetiri alese și binefăcătoare, — să poată vedea de ce fel de foaie literară e vorba, d. Bornemisa va da în aceste trei luni din urmă ale anului de față, revista în abonament de probă, numai cu 1 cor. Toti dar cari doresc ca în familia lor să aibă intrare de acum până la Anul-Nou, o bună revistă literară, ce va duce cetiri plăcute și tinerilor și bătrânilor, — să grăbească a trimite la adresa: „Librăriei Naționale S. Bornemisa” în Orăștie (Szászváros), câte 1 cor. ca abonament de probă pe aceste trei luni! Revista va apărea pe o hârtie foarte fină și cu ilustrațiuni (chipuri) de tot frumoase!

Holera în Romania. După rapcartele serviciului sanitar din țară, au fost acolo până acum 18 casuri de holeră, dintre cari 15 mortale. Pestilența e în scădere din pricină, că vremea s'a răcit de-a binele.

Necrolog. † *Ovidiu Viorel Ciprian Peteanu* fiul preotului Aurel Em. Peteanu din Sighet în etate de 6 luni după lungi și grele suferințe Miercuri la 13 Septembrie a. c. st. n. și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului.

Posta Redacțiunii.

* S. S. Nu ne turburăm prea tare, astai, soarta noastră. Oamenii ne învinovătesc cu lucruri, pe cari omeneste judecând, nici pe departe nu eram în stare să le facem. Fiecare după conștiința lui. Mulțumim de dragostea pe care ne-o purtați!
E. S. Va urmă în nrul proximo.

Se caută doi

Culegători tipografi

Tipografia Sem. Blaj—Balázsfalva.

Partea Literară.

CRUCIAȚII.

Roman istoric din veacul al XV.
după Henryk Sienkiewicz.

(Continuare).

74

Glava i-a spus totul, cum au scăpat pe Danusia și cum au prins pe Siegfried, pe care Zbisko l-a donat lui Jurand.

— Indată merg la el — zise Jaghienka.

Și lăsa în odaie pe Glava și pe Anulia.

Glava, ca și când ar fi fost logodit cu ea deja de mult, o strinse în brațe și o sărută, iar Anulia își plecă cu drag capul pe umerii lui Glava.

În momentul acesta intră părintele Kaleb, care înțelegând dela Jaghienka de ceea ce întâmplase, se grăbi să știricească dela Glava toate cu deamănuntul. — Când Glava îi spuse totul, părintele se puse în genunchi și mulțumi lui Dumnezeu.

— Dumnezeu a scăpat viețea fetei. Mănile sfinte alui Jurand îi vor redă și mintea.

— Mănile sfinte? — zise Glava. — Dar Jurand a devenit sfânt?

— Înaintea lui Dumnezeu de prezent da; după moarte va fi sfânt și înaintea oamenilor.

Acum intră Jaghienka și zise:

— Am spus vestea cea bună și lui Jurand, dar cu grije, ca nu cumva bucuria cea mare să-i strice ceva... Acum se roagă.

— Totdeauna să roagă?

În ziua următoare, după sf. Misă, Jurand prin Jaghienka își exprimă dorința, că iar plăcea ca pe Glava și pe Siegfried să-i aducă înaintea lui. În odaie era întunec, și Glava numai atunci recunosc pe Jurand, când i-se dedară ochii cu întunecimea.

Pe masă se află un crucifix și lângă el o cană cu apă și o pită, în care era înfipt un pumnal. Aceasta era mâncarea de toate zilele alui Jurand.

Din contele de Spichov, atât de cumplit odinioară acum deveni omul cel mai umilit. Seda pe un scaun plecat și cu mâna netezită lupul îmblânzit. Când intrară Glava, Siegfried, Tolima și Kaleb, bătrânul Jurand își dimise lupul.

— E aici Glava — zise Jaghienka — vrei să-l auzi ce spune?

Jurand făcu semn din cap și începu acum a treia oară să povestească istoria cum eliberară pe Danusia. Nu i-a spus însă, că Danusia de multele lipsuri și năcazuri a înnebunit.

Afară începu un viscol turbat, durduiturile urmau una după alta.

Jurand, nemișcat, ascultă până în sfârșit vorbele lui Glava. — La auzul năcazurilor suferite de Danusia, ochii i-se umplură de lacrimi. Apoi începu să se roage. Afară tună și fulgeră mereu.

În sfârșit începu Tolima să vorbească:

— Înaintea ta stă călăul, care te-a chinat atât și pe tine și pe fiica ta. — Ce să facem cu el?

Jurand făcu semn, să îl aducă mai aproape, apoi îi pipăi cu mâna întreaga față lui sbârcită, cercă funiile cu cari era legat prinzonerul și-apoi se păru, că se cugetă.

Deodată își întinse apoi mâna și scoțind din tureacul încălțămintei, cuțitul cel lung al său îl prinse bine în mână.

Jaghienka, Glava și părintele Kaleb precum și ceilalți servitori așteptau cu nerăbdare: a sosit momentul răzbunării crunte!

Dar Jurand n'a străpuns cu el pe Siegfried, ci îi tăie toate legăturile dela mâni.

Cei de față înțeleseseră intențiunea lui Jurand; — Glava și Tolima erau cumplit de năcăjiți pentru aceasta.

Părintele Kaleb îl întrebă:

— Iubite Jurand, voiești să-ți eliberezi prinzonerul?

Jurand făcuse semn, că da!

— Dorești ca să-l dimitem fără să-și primească pedeapsa meritată?

Jurand din nou făcu semn, că da!

Atunci cei de față începură a murmură și mai tare, dar Kaleb îi mulțumi:

— Cine-i acela, care se opune voinții lui sfinte? Să rugăm cu toții pe înduratul Dumnezeu!

Și ingenunchind ziseră cu toții un: „Tatăl nostru”. Tolima plecându-se îi sărută stăpânului său picioarele, și începu să plângă.

— Dacă aceea e dorința ta, ca pe prinzonerul tău să-l conduc la confiniile țării, o voi face-o numai să-mi spui.

Jurand mai făcuse un semn că da!

* * *

Afară tună și fulgera, ploaia cădea, ca nici când. Pe vremea asta grea doi călăreți Tolima și Siegfried fugeau în goana calului către hotară.

Bătrânul căpitan de poliție din când în când privia în cruciatul, a cărui ochi schinteiau ca doi luceferi de foc. Mai de multe ori voia să-și facă cruce, dar nu cuteza de Siegfried.

Pe urmă ajunseră la marginea confiniilor. Tolima să cugeta să nu ucidă pe călăul, care l-a ciungărit așa de cumplit pe Jurand, iar pe Danusia a năcăjit-o până a înnebunit?

Și-a adus aminte și de aceea, că Jurand iertă pe Siegfried. Și-a oprit deci calul și zise:

— Aici e marginea hotarului. Mergi, și dacă conștiința nu te muștră de noi n'ai să mai porți frică.

Tolima și Siegfried și-au împintinat caii și o luară în direcție opusă.

Siegfried era aproape nebun. Îl muștra conștiința pentru fărădelegile săvârșite și mai ales pentru îndurarea cea mare alui Jurand, făcută față de el.

Observă și cunoscu, că în lume toate își au marginile lor. Ciustea și avuția toate sunt nimic. Cugetându-se astfel i-s'a părut, că l-a agrăit cineva:

— A sunat ciasul tău! A sunat ciasul tău cel din urmă!

S'a întors îndărăt și văzu scheletul morții călare pe un cal turbat.

— Cine ești? — întrebă cruciatul.

— Moartea!... A sunat ciasul tău.

— Da? — întrebă Siegfried.

Nici nu s'a coborât, de pe cal ci și-a legat frâul de o creangă și atunci i-s'a părut ca și când i-ar fi zis moartea:

— Grăbește!

Din frâu și-a făcut un laț, și-a băgat capul în el, și-a pornit calul, iar el rămase spânzurat în aer și muri nu peste mult.

(va urma)

„Indărăpt la sf. Biserica”

2. Temelia de stâncă a Bisericii catolice.

de Ioan Georgescu.

(Continuare).

Ce s'ar fi ales, întreabă Ruville, dacă Papa ar fi stat să se târguească cu toți maniacii reformatori ai veacului XVI? Un compromis slab, sau mai corect: un creștinism compromis, merit pieririi din chiar ceasul încheșării lui, ca și liberalismul modern, de pildă, care a ajuns astăzi o biată idee, seacă, egală pentru mulțimea cea mare cu păgânismul. Și ceea-ce a mai rămas pozitiv încă în credința popoarelor protestante, se datorește, zice R., în ultima analiză, tot tăriei de stâncă a unității catolice.

Să nu gândească nimenea, începe R. un nou șir de idei, că poate fi pace între credință și între necredință! Nu! Ele se eschid una pe alta, ca și lumina și întunecul, sau căldura și răceala. Cel-ce se desparte de Biserică, ori-ce ar zice, trebuie să cadă în mrejele dușmanilor ei. Din protestantism, iarăși ori-ce s'ar zice, a trebuit să se nască în mod fatal libera cugetare modernă. Ambele: protestantismul și libera cugetare sunt în luptă perpetuă cu Biserica și cu căpetenia ei dela Roma, și îndată-ce protestanții credincioși vreau să se izoleze de nărurile veșnice ale liberei cugetări cu zidurile trainice ale doctrinei pozitive, vin acușați de „catolicizare”.

În secolul XVIII., dar mai ales în cel următor (XIX.) au început cercetările științifice pe toate terenele, îndeosebi pe cel biblic. Din partea protestanților „fără prejudeții” (voraussetzunglos), firește. Și ce înseamnă acest „fără prejudeții”? Înseamnă că Biserica creștină din primele veacuri, fiind-că prezentă o organizație analoagă cu cea esistentă astăzi în Biserica catolică, trebuia explicată numai din setea de stăpânire a preoției care, ca să-și poată asigura hegemonia, s'a organizat în felul acela, evoluând mai apoi în forma monarhică de astăzi. Protestanții încercau, așa dară, să despărtească Biserica creștină primevă de Biserica Apostolică pe care și-o plăsmuiau după chipul și asemănarea bisericilor lor reformate.

N'au lipsit firește, nici tendințele raționaliste și moderniste cari, eschizând a priori posibilitatea minunilor de cari sunt pline eărțile noastre sfinte — documentele contemporane ale înființării și propagării Bisericii creștine — pe base „strict științifice” au espus și studiat „originea”, „evoluția”, „esența” etc. creștinismului, eliminând din el ori-ce element supranatural și divin, și tratându-l la fel cu budhismul, fetișismul sau ori-ce altă religione păgână.

Biserica n'a avut pentru-ce să se teamă de astfel de cercetări științifice. Ea era pe deplin convinsă despre originea ei dumnezească; știa că așezămintele și întocmirile ei nu se datoresc poftii de domnie a slujitorilor ei, ci dela Dumnezeu sunt care ni s'a descoperit în Isus Hristos, sau sunt înțemeiate de Sfinții Apostoli sub pavăza și ocrotirea Spiritului sfânt; știa că minunile au ajutat lățirea ei, — minuni cari s'au întâmplat și se întâmplă totdeauna într'ansa.

Și știința adevărată și cinstită n'a putut decât să confirme în esența lor toate

adevărurile de viață ale Bisericii creștine, deși a arătat în altă lumină unele fapte mai de-a doua mână. Coloanele revistelor și publicațiilor de tot soiul răspândeau însă într-una și fără frâu o mulțime de fapte și idei, pretinse drept „rezultate” științifice, ba se iveau și colții unor mișcări democratice în sinul Bisericii. Erau de prevăzut deci noi alunecături la Basel, dacă nu se luau din bună vreme măsurile de lipsă pentru curmarea astor fel de porniri primejdioase. Pașul acesta mare și anevoios l'a făcut Papa Piu IX. care în conciliul Vatican (1869—70) a decretat ca dogmă de credință infalibilitatea papală.

Și înainte de aceea a existat credința aceasta a episcopilor Romani în prerogativa divină a infalibilității, acordate lor în virtutea meritelor sfântului Petru și au fost aievea totdeauna infalibili în materie de credință și morală, nu ca și cum ei, personal n'ar putea avea și păreri greșite în anumite chestiuni; nu, ci în înțelesul că în marile momente decisive, când e vorba de unitatea și viața bisericească întregi, folosind toate mijloacele de cari între împrejurările date se pot folosi, vor fi totdeauna, precum au fost și în trecut totdeauna, în situația fericită de-a afla și de-a arăta adevărul. Aceasta este promisiunea solemnă al lui Hristos; aceasta este postulatul minții sănătoase; și aceasta este, totodată și adevărul istoric nestrămutat.

Și nici că s'ar putea almintrelea. Căci dacă Biserica lui Hristos a fost să fie zidită pe temelie de stâncă, atunci această temelie n'a putut fi nisipul nestatornic al majorităților sinoadelor cari știm, că chiar și când se pretind a fi „ecumenice”, încă alunecă destul de ușor, ci numai o instituție unitară, precum este papatul.

În alte vremi, când credința creștină nu era amenințată de atâtea dușmani ca astăzi, Biserica a putut fi și numai cu credința „implicită” în adevărul dumnezeesc al infalibilității papale. În zilele noastre însă, când neîncetat se destramă în numele științei cele mai sfinte adevăruri religioase și când cu o finețe și dibăcie ne mai pomenită se știu tănuiri în formele artei și-a științei popularizate cele mai mari eresii, mai mult decât ori-când altădată a fost de lipsă definirea dogmatică a acestui adevăr de credință.

Și aceasta n'a fost tocmai lucru ușor, pentru-că creștinătatea, și în deosebi clerul înalt încă nu și-a dat seamă despre necesitatea definirii dogmatice a infalibilității. Și timp de amănare nu mai era. Chiar prin amănare s'ar fi agravat și anevoit lucrul și mai tare, căci toți dușmanii interni și externi ai Bisericii, toți preinșii aderenți ai științei și ai „libertăților episcopicești”, cu un cuvânt toate elementele centrifugale ar fi lucrat din răspuțeri pentru zadarnicirea oricărei încercări. Într'u cât s'a putut deci, s'a ținut cel mai mare secret despre adevărurile de credință ce aveau să se definească în conciliul Vatican. Și aceasta, nu pentru-ca părinții conciliului să fie oare-cum surprinși și aduși într'o situație impusă și forțată, ci chiar dimpotrivă, ca nefiind influențați nici pozitive, nici negative, să aibă cea mai desăvârșită libertate în discutarea și definirea adevărurilor. Părinții conciliului aveau să se stătească și să definească, așa dară, numai ei de ei, cu Papa în frunte, povățuiri de interese și motive curat bisericești, iar nu de alte considerații streine. Și totuși nu s'a

putut tănuiri în de-ajuns. Prin presă s'a resuflat ceva, și a mai fost încă atâtea vreme ca să se poată înjgheba și o „oposiție”. E interesant a observa și în cazul acesta cum se alătură la episcopii antiinfalibiliști toți dușmanii declarați ai creștinismului: presa liberală și liber cugetătoare. Această unică împregiurare, zice R., încă dovedește cu prisosință de care parte este adevărul. Pretextau, ce e drept, tirănia Papei, dar în realitate ei ajutau opoziția cu gândul hain de a produce turburări mai mari, rupturi și schisme, eventual.

De notat, că e absolut greșit a judeca un conciliu după norma parlamentelor moderne. De aceea regulile prescrise pentru păstrarea solemnității și a unității ședințelor (sessions) nu trebuiesc privite drept atențate la libertatea individuală a participanților. — Papa și de altfel avea majoritatea covârșitoare pe partea sa, ba Piu IX. era adânc convins, că el și numai cu dela sine putere ar putea ridica la valoare de dogmă credința în infalibilitatea papală, precum făcuse mai înainte în 1854 cu dogma despre imaculata concepție a Preacuratei Vergure Maria. Dar pe el îl preocupa în momentele acelea grave numai interesul binepriceput al Bisericii pe care el, dela înălțimea la care se afla, îl vedea cu mult mai bine decât episcopii și clerul inferior, și acest interes pretindea atunci mai mult decât ori când unitatea de acțiune în Biserică împotriva numeroșilor ei dușmani, și de aceea a făcut foarte bine că a tăiat din capul locului posibilitatea unor disenții și debateri inverșunate între minoritatea oponentă și între majoritatea votisantă, luptă care ar fi paralizat numai și mai mult puterile Bisericii. — Cel ce gândește și simțește altfel, acela nu cunoaște spiritul de care este pătrunsă Biserica catolică și nu cunoaște mai ales viața care pulsează în centrul ei: în Roma.

(Va urma).

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Cultura Creștină Nrul 14. cu următorul sumar: Dr. Vasile Moldovan, Temelul credinței. — Dr. Ioan Sâmpăleanu, Un caz de procedură matrimonială vinculară. — Dr. Alexandru Nicolescu, Nemurirea sufletului (I). — Aurel Fodor, Edificiile publice ale bisericilor. — Cronică: Poporul de rând la serbările din Blaj, Dascălii români, Reducerea serbărilor latine, Cazul Iatho, Congresul Mechithariștilor. — Cărți și Reviste. — Telefon.

*

„*Luceafărul*” Nr. 18, 1911 cu următorul sumar bogat și variat: Oct. C. Tăslăuanu Serbările din Blaj. Șt. O. Iosif, Cântărețul. Trec noaptele. Noapți de veghe (poezii). Ion Gorun, „Permis liber!” I. N. Părvulescu, Bunicul (poezie). ** Andreiu Bârseanu. G. Rotică, Venus înaintea lui Paris (poezie). Victor Eftimiu, Ispas. Alice Călugăru, Strofe pentru amurg (poezie). ** Dr. Vasile Suciu. E. Hodoș, Hoțu. A. P.-Bănățeanul, Într'o seară de toamnă. Cronică: Asociațiunea în Maramurăș (O. C. T.). Producțiuni muzicale în Blaj (T. B.). Teatru în Blaj (Un Blăjan). Rivalitate surdă. Cultura națională. Poetul Cotruș (E.). † Badea Cârțan (I. Agârbiceanu). Arta populară din Austria. Monumentul lui Eminescu. Bibliografie. Ilustrațiuni: 13 ilu-

strații privitoare la adunarea generală din Blaj. Andreiu Bârseanu. Dr. Vasile Suciu.

*

Icoane din trecut. A apărut în editura *Bibliotecei pentru toți* o carte pe care o recomandăm cu stărnință cetitorilor noștri. E vorba de o pagină din viața românească supt *Moruzi și Ypsilanti*, tradusă de d. Al. D. Sturdza.

Autoarea Cristina Reinhard, a vizitat principatele Dunărene în anul 1806, când sotul ei fusese numit consul al Franței la Iași. În timpul trecerii ei dela graniță prin București până la Iași și în timpul șederei în capitala Moldovei, a scris mamei sale o serie de scrisori în cari povestește tot ce a văzut și toate întâmplările cari au avut loc. Corespondența aceasta a fost găsită atât de importantă încât *Societatea de istorie contemporană*, una dintre cele mai de seamă societăți istorice din Franța, a publicat-o în colecțiunea sa.

Pentru noi românii cetirea acestor scrisori prezintă un interes deosebit, într'u cât ele evocă icoane din trecutul nostru. Obiceiurile cari domneau la noi pe timpul ultimilor fanarioți, starea în care se găsea țerănimea, moravurile boerimeii, toate aceste sunt menite să atragă curiozitatea noastră într'u cât sunt descrise de un martor ocular.

Este drept, că autoarea spune multe adevăruri crude la adresa noastră. Ne mângâiem însă făcând o comparație între situația de atunci și cea de azi și constatând cât de mari sunt progresele pe cari le-am realizat.

Broșura costă numai 30 de bani. De vânzare la toate librăriile din țară.

Posta Administrațiunii.

Rudabaia pe 1911. *Desmir* pe 1911 trimestrul prim și al doilea. *G. H. Gherla* pe întreg an. 1911. *Fizes* pe 1911 sem. 2-lea. Pe cuponul plățirii din 3 mai an. c. ați recunoscut și promis plățirea restanței de pe timpul din 1/10—1908, 1909 și 1910. Acum ne scrieți: „Din rațiuni se vede, că nu suntem în rest”. Căutați numai bine și veți afla restanța; noi vă putem ajuta, ca să Vă lămurim. *Sânământin* pe 1911. — Restanță nu este. *Iancahida* pe anii 1903—1911 inclusive. *Nierța* pe timpul din I-a Ianuar 1905 până în 1 Sept. 1907. Cei trimiși în 17/7 a. c. au fost pe anii 1901—1904. În restanță mai rămân pe timpul din 1/9. 1907 până în prezent. *Felsőszopor* pe 1911. Dar, anul 1910 rămâne în restanță. Căci, e drept, că până în 13/7 1905 plățirile s'au făcut regulat. În anii 1906, 1907 și 1908 însă nu s'a plătit nimic. Și numai la finea anului al patrulea, în 15 Decembrie 1909 ați trimis 36 cor. Aceste s'au computat în depurarea anilor 1906, 1907 și 1908. Deci, anul 1909 a rămas în restanță. În 1910 iarăș nu s'a plătit nimic. Așadar, la finea an. 1910 erau în restanță anii 1909 și 1910. În estan ați plătit de douăori: în 27/2 12 cor., cari s'au scris la anul 1909, și acum 18 cor., cari după dorință i-am pus la an. curente, ca să nu mai motocosim socotelile; 1910 însă a rămas suspens, ca neacoperit și în restanță.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
Redactor responsabil: Augustin Gruția

Coroane UN MILION Coroane

cel mai mare câștig din lume!!...

CEL MAI BUN SISTEM DE PĂSTRARE

împreună cu celea mai extraordinare șanse de câștig pentru sărac și bogat îl prezintă fără doar și poate obligațiunile de câștig dela **Banca Hipotecară Ungară și Prima Cassă de Păstrare Pestană din Patrie** căci ambele au celea mai multe trageri anual, totodată celea mai mari câștiguri din lume și pe lângă toate acestea fiecare loz trebuie să se tragă și să câștige necondiționat. Deci nici un risc, nici o pierdere!!...

9 TRAGERI ANUAL!!...

CÂȘTIGURILE PRINCIPALE:

Cor. 1.000,000—, 500,000—, 400,000—, 300,000—, 2 de 200,000—, 100,000—, 2 de 75,000—, și o mulțime de 50,000—, 40,000—, 30,000—, 25,000—, 10,000—, etc. etc.

PROXIMELE TRAGERI vor fi în

3 și 23 OCTOMVRIE a. c.

Pentru a înlesni fiecui cumpărarea acestor obligațiuni de câștig le vindem de prezent ambele în grupă, — adică din fiecare câte o bucată, — pe 38 rate lunare consecutive a 10 cor.

Deja după achitarea ratei prime participă cumpărătorul la proximele trageri, iar achitând ratele regulat, va participa la 9 trageri anual cu câștiguri de peste 3½ milioane cor.

Vindem aceste oblig. de câștig și singuratic și anume celea dela Banca Hipotecară Ungară pe 35 rate lunare a 6 cor., iar celea dela Prima Cassă de Păstrare Pestană din Patrie pe 35 rate lunare a 5 cor.

NB. Aceluia, care ne trimite primele 3 rate de odată, îi evităm a 4-a rată gratuit!!.

Grăbiți cu comanda, căci tragerile viitoare sunt la ușă! Nu lăsați ocaziunea să treacă! Puneți mâna pe noroc!!.

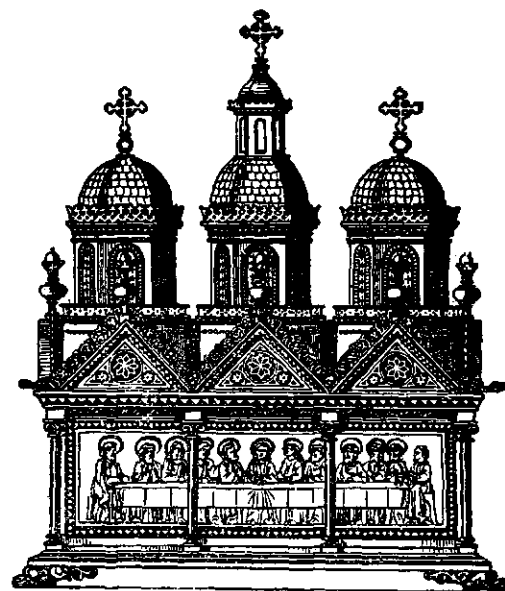
PROSPECTE ȘI EXPLICĂRI TRIMIEM LA DORINȚA ORI CUI GRATIS ȘI FRANCO.

Se cauta agenți în provincie.

Cu deosebită stimă:

ÚSTREDNA BANKA ŮČ SPOL.,
Budapest V., Sas-u. 24.

(82) 2-7

Vranics și Tausch

fabrică de odăjdii, obiecte bisericești și prapuri. Atelier de zugrăvit, aurit și marmorat, măestri de altare în

Ujvidék

Az „Arany kereszthez”, Duna-utca,

roagă P. O. preoți, cari doresc a comanda ori ce pentru biserică, să ceară dela susnumita firmă Prețcurant, ce cu plăcere se trimite franco. (83) 3-13

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

== SIBIU ==

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

recomandă

☞ **Asigurări împotriva focului** ☜

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

☜ **Asigurări pe viață** ☜

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plată simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apadacie.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910	K.	5,003,540-78
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4,834,801-12
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1910	foc „	119,889-92
	viață „	11,020,266-
Fonduri de întemeiere și de rezervă	„	2,428,317-

☛ **Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.**

Persoane versate în achiziții cu cereri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(88) 55-?

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeștilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 33 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.